

Editorial Team

Editor-in-Chief

Prof. PhD Robert Dimitrovski, Institute of management and knowledge, Skopje, (N. Macedonia)

Editorial Advisory Board

Academic, Prof. Vlado Kambovski PhD, Skopje (N. Macedonia)

Prof. Sinisa Zaric, PhD, Faculty of Economics, University of Belgrade, Belgrade (Serbia)

Prof. Maria Kavdanska PhD, Faculty of Pedagogy, South-West University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)

Prof. Venelin Terziev PhD, University of Rousse, Rousse (Bulgaria)

Prof. Cezar Birzea, PhD, National School for Political and Administrative Studies, Bucharest (Romania)

Prof. Veselin Videv PhD, Faculty of Economics, Trakia University, (Bulgaria)

Prof. Ivo Zupanovic, PhD, Faculty of Business and Tourism, Budva (Montenegro)

Prof. Savo Ashtalkoski, PhD, Faculty of Economics, FON University, Skopje (N. Macedonia)

Prof. Mersad Mujevic PhD, Public Procurement Administration of Montenegro (Montenegro)

Prof. Milka Zdravkovska, PhD, Faculty of Medical Sciences "Goce Delcev" University – Shtip, (N. Macedonia)

Prof. Drago Cvijanovic, PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, University of Kragujevac, Vrnjacka Banja (Serbia)

Prof. Lazar Stosic, PhD, Faculty of Management, Sremski Karlovci, University UNION Nikola Tesla, Belgrade;
Don State Technical University, Rostov-on-Don, Russian Federation

Prof. Krasimira Staneva PhD, University of Forestry, Sofia (Bulgaria)

Prof. Daniela Todorova PhD, "Todor Kableshev" University of Transport, Sofia (Bulgaria)

Prof. Baki Koleci PhD, University Hadzi Zeka, Peja (Kosovo)

Prof. Lisen Bashkurti PhD, Global Vice President of Sun Moon University (Albania)

Prof. Sinisa Opic, PhD, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, (Croatia)

Prof. Marija Kostic PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, University of Kragujevac, Vrnjacka
Banja (Serbia)

International Editorial Board members

President: Academic, Prof. Vlado Kambovski PhD, Skopje (N. Macedonia)

Vice presidents:

Prof. Robert Dimitrovski PhD, Institute of Knowledge Management, Skopje (N. Macedonia)

Prof. Sinisa Zaric, PhD, Faculty of Economics, University of Belgrade, Belgrade (Serbia)

Prof. Venelin Terziev PhD, University of Rousse, Rousse (Bulgaria)

Prof. Mersad Mujevic PhD, Public Procurement Administration of Montenegro (Montenegro)

Prof. Tihomir Domazet PhD, President of the Croatian Institute for Finance and Accounting, Zagreb
(Croatia)

Members:

- Aleksandar Korablev PhD, Faculty of economy and management, Saint Petersburg State Forest Technical University, Saint Petersburg (Russian Federation)
- Azra Adjajlic – Dedovic PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Anita Trajkovska PhD, Rochester University (USA) Prof. Anka Trajkovska-Petkoska PhD, UKLO, Faculty of technology and technical sciences, Bitola (N. Macedonia)
- Alisabri Sabani PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)

LANGUAGE PERSONALITY AND THE LANGUAGE OF GRAFFITI

Marija Paunova

Faculty of Philology „Blaže Koneski“ Skopje, North Macedonia

Keywords: linguistic personality, expression, expressiveness, graffiti's language

Abstract

This paper starts with the concept of language personality as a key in linguopersonology and anthropocentric linguistics (Karaulov 1989, Sedov 1996, Beamer 2001, Bogin 2001, Maslova 2001, Karasik 2004, etc.), and through a current linguistic perspective in the third decade of the third millennium, the theory of natural writing, comes to graffiti as a genre of this discipline, i.e. to graffiti as a contemporary, but also, timeless public medium of the, young, people to express their personality and their inner world. The subject of interest of this paper is the identification and interpretation of the most characteristic features of the linguistic expression of an individual, language persona, reflected in the language of graffiti. Expressiveness is examined on examples of over 100 textual, verbal graffiti (love, moral-philosophical, sports, ecological, advertising, ideological, nonsense, aphorisms) written in Skopje, as a part of the written form of naturally, spontaneously produced texts, in which publicly, impressively, and creatively, the authors of graffiti talk about the world that surrounds us, mainly anonymously. Different forms of expressiveness are presented in all linguistic levels. The purpose of the paper was through grammatical-content analysis of graffiti to identify the markers of expressive language in the function of reflecting the key intention of the language persona behind the graffiti as a communication messages. The results of the research confirm the existence of numerous expressive forms such as: exclamatory sentences; then insertion of exclamatory expressions into the statement by the use of vocatives, imperatives; numerous particles, ethical dative, article morphemes with stylistic function; use of lexemes or derivational suffixes with high degree of expressiveness and affectivity. Frequent stylistic expressiveness (figures, rhyme) is also included. Taking into account that graffiti of various types are used as a source where the center of the text/the message is the self, and through

which the authors express their emotions and ideas; desires, impulses, longings, but also revolt, rebellion, protest; often irony, ridicule and criticism of the society; it is not surprising that numerous language individual characteristics (idioforms) have been identified in the corpus that express the identity and the individual inner world of the language persona, but, in some of them, also national features are manifested (concept of national language persona).

References

- Голев, Н.Д. (2012). Некоторые аспекты типологии языковой личности (к проблеме взаимоотношения языкового и персонного пространства). In Коммуникация. Мышление. Личность: Материалы Международной научной конференции, посвященной памяти проф. И.Н. Горелова и К.Ф. Седова (499–516). Саратов: Наука.
- Груевска-Маџоска, С. (2022). Лексикологија на македонскиот јазик. Скопје: Ми-АН.
- Здравковска-Адамова, Б. (2022). Супституцијата и елипсата како кохезивни врски во современиот македонски јазик. Скопје: Алма графика.
- Јованова-Грујовска, Е. (2002). Валоризација на колоквијализимите во македонската јазична средина. Скопје: ИМЈ.
- Караулов Ю.Н. (2024). Русский язык и языковая личность. Изд. стереотипное. Москва: Едиториал URSS.
- Коцева, В. (2021). Карактеристики и функции на говорот на младите во Италија. Годишен зборник, 12(18), 75-85. Штип: УГД, Филолошки факултет.
- Лебедева Н.Б., Зырянова Е.Г., Плаксина Н.Ю., & Тюкаева Н.И. (2011). Жанры естественной письменной речи: Студенческое граффити, маргинальные страницы тетрадей, частная записка. Красанд.
- Лебедева, Н.Б. & Корюкина, Е.А. (2013). Наивный автор как письменно-речевая личность: жанроведческий аспект. Вестник Томского государственного университета. Филология, 3(23), 11-23.
- Маслова, В. (2001). Лингвокультурология. Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. Москва: Академия.

LANGUAGE PERSONALITY AND THE LANGUAGE OF GRAFFITI

Marija Paunova

Faculty of Philology „Blaže Koneski“ Skopje, North Macedonia. marija.paunova@fif.ukim.edu.mk

Abstract: This paper starts with the concept of *language personality* as a key in linguopersonology and anthropocentric linguistics (Karaulov 1989, Sedov 1996, Beamer 2001, Bogin 2001, Maslova 2001, Karasik 2004, etc.), and through a current linguistic perspective in the third decade of the third millennium, the theory of natural writing, comes to graffiti as a genre of this discipline, i.e. to graffiti as a contemporary, but also, timeless public medium of the, young, people to express their personality and their inner world. The subject of interest of this paper is the identification and interpretation of the most characteristic features of the linguistic expression of an individual, *language persona*, reflected in the language of graffiti. Expressiveness is examined on examples of over 100 textual, verbal graffiti (love, moral-philosophical, sports, ecological, advertising, ideological, nonsense, aphorisms) written in Skopje, as a part of the written form of naturally, spontaneously produced texts, in which publicly, impressively, and creatively, the authors of graffiti *talk* about the world that surrounds us, mainly anonymously. Different forms of expressiveness are presented in all linguistic levels. The purpose of the paper was through grammatical-content analysis of graffiti to identify the markers of expressive language in the function of reflecting the key intention of the *language persona* behind the graffiti as a communication messages. The results of the research confirm the existence of numerous expressive forms such as: exclamatory sentences; then insertion of exclamatory expressions into the statement by the use of vocatives, imperatives; numerous particles, ethical dative, article morphemes with stylistic function; use of lexemes or derivational suffixes with high degree of expressiveness and affectivity. Frequent stylistic expressiveness (figures, rhyme) is also included. Taking into account that graffiti of various types are used as a source where the center of the text the message is the *self*, and through which the authors express their emotions and ideas; desires, impulses, longings, but also revolt, rebellion, protest; often irony, ridicule and criticism of the society; it is not surprising that numerous language individual characteristics (idioforms) have been identified in the corpus that express the identity and the individual inner world of the *language persona*, but, in some of them, also national features are manifested (concept of *national language persona*).

Keywords: linguistic personality, expression, expressiveness, graffiti's language

ЈАЗИЧНАТА ЛИЧНОСТ И ЈАЗИКОТ НА ГРАФИТИТЕ

Марија Паунова

Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје, РС Македонија, marija.paunova@fif.ukim.edu.mk

Резиме: Овој труд почва од поимот јазична личност како клучен во лингвоперсоналогијата и во антропоцентричката лингвистика (Карулов 1989, Седов 1996, Бимер 2001, Богин 2001, Маслова 2001, Карасик 2004 и др.) и преку една актуелна научна дисциплина во третата деценија од третото милениум, теоријата на природно пишување (ЕПН- естественной письменной речи), доаѓа до графитите како жанровска особеност на оваа дисциплина, односно до графитите како дел од природниот пишан говор, како воопшто јавен медиум на младите за изразување на својата личност и на својот внатрешен свет. Предмет на овој труд е идентификација и интерпретација на покарактеристичните експресивни одлики на јазичниот израз на една индивидуа, јазична личност (*language persona*) одразени во јазикот на графитите. Експресивноста се разгледува врз примери од над 100 текстуални, вербални графити (љубовни, морално-философски, спортеки, еколошки, рекламни, идеолошки, nonsense, афоризми) напишани во Скопје, како дел од писаната форма на природно, спонтано продуцираните јавни текстови, во кои јавно, впечатливо, а често и (јазично) креативно, се *прозборува* за светот што не окружува, и тоа, главно, анонимно. Различните форми на експресивност се проучуваат на сите јазични рамништа. Главна цел на трудот е преку граматичко-содржинска анализа на графитите да се идентификуваат експресивните маркери во функција на изразување на клучната комуникативна намера на јазичната личност што стои *зад* на графитите како комуникативски пораки. Резултатите од истражувањето потврдуваат постоените многубројни експресивни форми како: извични реченици; потоа вметнување екскламативни изрази во исказот, вокатив, императив; брзи партикли, стички датив, членски морфемн со стилска функција; употреба лексика или дериватски суфикс со висок степен на изразност и афективноста. Вклучена е и фреквентна стилска експресивизација (стилски фигури, рима). Имајќи предвид дека како извори се користат (различни типови) графити каде во центарот на текстот/на пораката е *јас*, преку кои авторите ги изразуваат своите емоции и идеи; желби,

порнин, конески, но и револт, буни, протест, нередко, провоија, нечевање и критикување на општеството; не е изненадувачко што во корпусот се идентификуваат бројни јазични индивидуални карактеристики (идиоформи) кои го изразуваат идентитетот и индивидуалниот внатрешен свет на јазичната личност, но, во дел од нив, исто така, се манифестира националното (се има предвид концептот *national language persona*).
Клучни зборови: *јазична личност, експресија, експресивност, јазик на графити*

1. ВОВЕД

Во третата декада од третиот милениум, во т.н. епоха на *Ното writing* или пишувачки човек, графитите сè уште се стел јавен, општодостепен, вилен *portal* за изразување, главно, на младите. *Пишувачкиот човек* (млад) и има потреба да остави текст, огескогани. Денес во ерата на *вербалната слобода* таа потреба е намножена, а оттаму и продукцијата и интересот за графитите како современиски и сечовечки феномен.

Графитите се полноправен, независен жанр во рамките на теоријата на природно/спонтано пишување (Лебедева и др., 2011), и може да се набљудуваат и како социолошко-психолошки феномен преку кој доаѓа до емоционално-експресивен израз и одраз на човекот: за човекот како носител на јазикот, односно на *јазичната личност* (*language persona*). Имено, денешниот (млад) човек и пишува ново поглавје во јазичната и во културната историја, преку доминанција на природниот пишан говор, т.е. преку актуелната експанзија на пишаниот текст. Во епохата на досега најголемиот темолошки и научен прогрес во историјата на човештвото, истовремено и во т.н. епоха на пишан говор и сè поголемото отсуство на жива комуникација, сведоци сме на интензивно распространување на писмената комуникација; сведоци сме дека сите нас нè опкружува море/океан од писмена *реч*.

Оттаму наш предмет на интерес се текстовите, пишаните написи кои се резултат на моментен или на периодичен порив, најчесто афективно обоени; некоректно написани, а кои истовремено искрено одбележуваат (длабоки) состојби, настани, мисли, чувства, однос/став кон нешто/некого, верувања... Главна цел на трудот е преку граматичко-содржинска анализа на графитите да се идентификуваат и да се интерпретираат (уникалните) јазични единици со експресивен подметж во себе, а коишто *јазичната личност* што евој *зад* текстовот на графитите ги користи во функција на изразување на себе. И(р)ојава на човечкиот фактор (на човекот како јазична личност) во јазикот преку експресивната вредност на различни јазични единици, го разледуваме врз повеќе од евој текстуални графити со различен тематски признак.

2. ЈАЗИЧНАТА ЛИЧНОСТ ВО ТЕКСТОТ НА ГРАФИТИТЕ

Во последните децении на минатиот век во лингвистиката се *отвора* со концептот за *јазична личност* (*language persona*) но, во кругот на науката значајна улога во изразувањето на теорија за јазичната личност имаат В.В. Виноградов, Г.И. Богин, Ю.Н. Караулов, С.Г. Воржачев, В.И. Карасик, В.А.Маслова, кои во предел или ја ставаат концепцијата дека: *зад секој текст стои јазична личност*, наместо претходната поставка во современата лингвистика дека *зад секој текст стои систем од јазик*.

По аналогија на претходниот постулат, и *зад* текстовот на графитот евој човекот носител на јазикот, односно човекот како јазичната личност, т.е. уште, таканаречената писмено-речевата личност (Лебедева & Корюкина, 2013: 11). Во науката, исто така, се зема предвид и терминот *лингвоперсона* предложен од Голев (2012: 14).

Под интердисциплинарниот (комплексен) термин *јазична личност* (*language persona*) се подразбира (комплексна) личност, индивидуа, изразена во и низ јазикот; односно и(р)ојавување на човекот во јазикот преку пројавување на индивидуалните јазични карактеристики и стил на неговата личност низ структурни и функционални *елементи* на јазикот; преку интегрирање многубројни аспекти на неговата индивидуалност: социјални, филозофски, ментално-психолошки, духовни, етички, културни компоненти, знаења, свесности и нивно манифестирање во јазикот, во дискурсот, во текстовот (Mazhitayeva, S. et al., 2019: 3093-94). Или, во посумирана форма, терминот *јазична личност* се однесува на начинот на кој една индивидуа го користи јазикот (како говори, слуша, пишува, интерпретира...) за да изрази и да открие (некои) аспекти од својата личност и од идентитетот. Оттука е отворена базата за нов лингвистички правец - лингвоперсоналогија (со теорија за јазичната личност), која е специјализирана поддисциплина на лингвокултурологијата.

Имено, во јазикот и преку јазикот се моделираат индивидуалните особености на личноста (личните карактеристики), потреби, интереси. Во јазичната личност освен биолошките, менталните, социјалните, емоционалните карактеристики и компоненти на индивидуата, се пројавува и психосоцијалниот, националниот, ситуациониот, културниот контекст, кој е резултат на вклученост на индивидуата во просторноста на меѓуиндивидуални врски и е резултат на влијанието на многу надворешни феномени, односно на многу екстралингвистички фактори (Mazhitayeva, S. et al., 2019: 3097). Врз основа на споменатите параметри може да се формира и да се моделира јазичниот портрет на личноста (Селов, 2008:

12) и да се изradi уникaлен јазичен, комуникaтивен портрет на личнoста, а, мoжеби, и на заедницата на којаштo припаѓа индивидуатa.

Земајќи предвид дека графитите се доминaнтно, предoдpeден јазик па и за помладата популација, а за нив важнo е да се биде забележан, виден, впечатлив, оттаму, суштинскo е и индивидуалнoтo појавувањe во јазикот, односнo постoењe на личнoста во јазикот. Затоа велиме дека личнoста на *авторот* на графитот, напирокo се презентира себе и свoите длабокo скривени желби, потреби, побуди, копнежи... (моментни, долгорoчни), и тоа особeно во ова наше, нoво време кoе темелнo ги промени и психолoгикатa сoстојба и општественoтo однесувањe на поединецот. Во длабинатa на душатa таа *јазична личнoст*, мечтае, конечно, да биде чуена/прочитана, на затоа се стреми кон самoпрeзентација, самoпoтврдувањe, идентифицирање, дефинирање, дури и преку публичните ѕидни текстови.

Покрoј индивидуален, графитите се и генерационски, општo-младешки крик, односнo јавно, анонимнo, младoтo човек ја изразува внатрешнатa борба, бунт, својот (критички) став и отпор против традицијатa и против неможнoста за реализација надвор од наложените правила, на свој, аутентичен начин. Не е исклучена ни игратa во графитите, јазичнатa, зборовнатa: зашто и јазичниот избор на младите е често дел од нивна игра, која чак е вoдредeна на игувањeтo (Кoцева, 2021: 76), зашто и примарнатa функција на говорот на младите е игувањeтo (Coveгі, 1993). Оттука, велиме дека во целтa, во намера на текeтoт на графитот се пресликани, рефлектираат многу елементи коишто влијаат врз формирањe на јазикот и на текстуралнoста на *language persona*: „The phenomenon of a language persona visible through texts is a complex structure of mental, social, ethical and emotional components“ (Mazhitayeva, S. et al., 2019: 3991).

3. ЕКСПРЕСИВНОСТ ВО (ЈАЗИКОТ НА) ГРАФИТИТЕ

Авторот, јазичнатa личнoст, внесува свој, личен (јазичен) аспект, најчесто на експресивен начин, со сите потенцијали на јазикот, при секоја своја продукција, на и во графитите. Таа посебна изразнoст се среќава речиси на сите јазични нивоа и се постигнува на различни начини, затоа експресивнoста е сeприсутна во јазикот. Во нашите досегашни проучувања на текeтoвите на графитите, сме констатирале дека во нив се употребува *коректни* стандарден македонски јазик, оттаму денес посочуваме на некои единици/средства од современиот јазичен систем во и со кои се изразуваат и се одразуваат експресивно-емоционалните концепти на јазичнатa личнoст. Ако се има предвид дека зборуваме за публични и за општодостепни текстови кои треба да го привлечат и да го затржат вниманието на реципиентите, да ги вовлечат во *комуникативнатa* и да предизвикаат размислување, реакција, мoжеби, и да влијаат врз емоциите, потребно е текстуралнатa креација да е впечатлива, освен визуелно (големи букви, емотикони, различни фонтови, интерпункционски знаци и с.л.) и јазично, за да се издeлува од другите неутрални употреби на јазикот и за да се постигне посилен ефект врз примачот на поракатa.

Во презентирање на дел од јазикот употребен во графитите којшто носи експресивна нота, поаѓаме од Симик (1991: 87, 90) кој укажува на некои размислувања во наукатa, според кои експресивни се оние јазични средства со која помош говорителот ја збогатува чисто референцијанатa и комуникативнатa функција на јазикот, изразувајќи ја сопственатa креативнoст. Тошовиќ (2004: 25-26), пак, се надоврзува, дефинирајќи ја експресивнoста на јазичен план како севакуднос од формално, семантичко-стилистички обележја на одредени јазични елементи со кои се изразува ненеутрален став на говорителот кон адресатот и кон содржинатa на поракатa.

Неоспорен факт е дека авторите на графитите на јавно ѕидно *плотно*, се изразуваат себе си, своите состојби, расположенија, емоции, ставови, и при тоа користат различни средства со кои располага македонскиот јазик, а кои едновремено му даваат и експресивно-афективна вредност. Исто така, неспорно е дека во графитите се огледува индивидуалнoста во јазикот како одраз на личнoста, што пак, се постигнува преку способнoста на различни јазични елементи и сегменти да предизвикаат експресивно-емоционално восприемање на текeтoт.

Според експресивнoста, во нашиот корпус, се издeлуваат извичните реченици како непосредни изразувачи на емоции (Милова-Љукова, 2003: 171-72). Графитите што беа предмет на анализа главно завршуваат со три извичника: *Убиј го маждарот во тебе!!!. Стој за доштите реформи во образованието!!!. Во избрано ти си брате!!!*. Интересен пример е употребата на интерогативнатa реченица којаштo носи исклучителен експресивен карактер, ако се има предвид поширокиот (екстра)лингвистички контекст (текст на јавен ѕид, интерпункцијатa...): *Дат ли живеење денес???*

Во експресираните извори бележиме полнoзначни зборови употребени со извична интонација. Експресивнoтo апострофирање преку полнoзначните зборови е со функција на едноставна екскламација (Субановиќ, 2020: 193). Формите на обраќање (дури и метафорски): *Душо се е загубено!!!. Волшебна, прекрасна е кога се смееш!...*, може да се разгледуваат како некакви со исклучителна субјективна интонација

(пранапапа и извличава), кои првенствено изразуваат емоции (Минова-Ѓуркова, 1994: 80). Во оваа насока покрај експресивниот вокатив, неопходно е да се спомене и императивот: *„сакaj го непријателот!!!; убиј го...; води љубав...; ...дај ми воздух уста на уста!!!“*. Факт е дека графитите се ориентирани кон примачот на пораката и често во нив се посегнува во различни форми на обраќање, замена, именски, глаголеки... Иако некако е условно монологски, се води сметка и за адресатот ири неговото оформување.

Дозата на блискост, на интимност, бј ректе конешја (во билошка, социолошка, идеолошка... смисла) или со професионални речник, најтесната интимна, лична зона, меѓу адресатот и адресатот на графитот, е засилена преку фреквентната употреба на членската низа *-ов, -ва, -во, -ве*: *Ако срцево е градина...; коските ме болат; ...како што крика мразов под ногеве!!!*. Преку употреба конструкции со етички, чувствен датив, како форма на експресивност, се истакнуваат меѓуличните односи и емоционалната поврзаност помеѓу луѓето во различни контексти од субјективна позиција (љубов, нежност, грижа, наклоност, почит, пријателство): *Убав си денес!; Многу си ми секал!*, што е објасливо ако се има предвид дека ова се текстови искрепани од лична перспектива, а општоважечки и сечовечки.

Интензификација на одредени сегменти на некако се постигнува и преку застапеност на квалификацијата во максимален степен: *Ти си најубава маја!!!; Те сакам најмисла маја!!!*. Во функција на маркери, односно интензификатори на емоционално-емфатичката нијанса, се и службените зборови (во прв план партикулите, модалните зборови, извизиите): *Од какит носиме само очи!; Ја всушност ја немаше!!!; Кај си бе комшио?!*; *Пензионери ако може уште!!!*

Експресивниот ефект е зголемен, ако се имаат предвид контексти со употреба на глаголеки и на именски деминутиви (за изразување чувствен однос) во линеарна низа, со што авторот на графитот, можеби, сака да ја поттикне, заскокотка љубовитноста: да го заинтересира реципиентот за пораката: *...со една бајка во крат...; Ке те гушнам силно, дур не крие...*. Деминутивите може да имаат специјализиран контекст на употреба, како дискурсни тип насочен кон деца, миленици, љубовници (Barbaresti & Dressler, 2020: 427), што се потврди, главно, во љубовните графити, како еден дел од нашиот корпус.

Во лексиката на графитите особено доаѓа до израз индивидуалниот, менталниот лексикон во свеста на една личност (Груевска-Мацоска, 2022: 45). Преку паралелна употреба на застарена, историска лексика (туризми и првобитнословенски) и англиски заемки (потен колонијализми, дури и книжевни зборови, се постигнува специфичен ефект: се има впечаток како да се *следи* полифоничност на текстот. На овој начин *авторите* се покажуваат како вистински мајстори во пронаоѓање на соодветниот збор, се со цел да поткапаат поголема пластичност и свежина на израз: *...твојот небесен вожд; ко што можам јас да те качам до небо не може ни поинтот; Цабе кречите уште ја сакам!!!; Кај си бе комшио?; Шу, мајуро?!; Ако не пробаш дај за Валентија...; Експресивноста се постигнува и преку фразеологизмите: ...да те качам до небо...!!!; ...давил во грб ветар!; ...дека само небото ни било грешца!!!*.

За емоционално восприемање на текстот ири донесуваат и хиперболизираните некази каде што преку преувеличувањето се создава специјален јазичен ефект: *бојти ме во уце цел ден да ми свони!!!; те сакам секоја стотинка секој милимикрон секој милиметар...!!!; ке те скришам од сакање!!!*. Регистриравме споредба: *Води љубов како војна!!!; ...да ти ги кринам коските како што крика мразов ...;* и антитеза: *Ушмија учев од книга со тебе ја имам во пракса!!!; Ке помнам за кратко, да те љубам долго!!!; ...ке те почитам нежно ти заврши ме диво!!!*. И споредбата и антитезата се значаен стилски реквизит на јазичната личност за постигнување афективноста и атрактивноста. Персонифицираните некази исто така, служат за потеклување на експресивноста: *Во градине се служи, те сакам...; ...колку сум луд по тебе градов нека збори!!!*. Се среќава и повторување на синтагмите: *засекогаш твој, засекогаш маја, било каде, било кога...; Биди хит, биди бит!!!; Само ние само Работнички!!!*, за кое сметаме дека е целно мотивирано и наметнато од авторот, зашто репликацијата е важна *стратегија* за креирање експресивноста. Директите моменти, римиите, каде што доминираат емоциите, се пребројни во текстовите на графитите заради динамизирање, развивување, можеби, и заради поетски ефект на некако: *Времето лечи се само комлекси не!; Сите ме сакаат јако, ами само ти лизеш како!; Некои за боите свети, некои за парите клети...*. Во оваа насока би ги споменале паронимичните контексти: *Поам да се надлннам!; Многу сакам што се сакам!*

4. ЗАКЛУЧОК

Истражување на *јазичната личност* (language persona) од аспект на нејзина манифестација во јазикот на графитите, односно пројавувањето на човечкиот фактор во јазикот, се потврдува преку низа експресивни признаци. Пред се авторите на графитите се грамотни личности, со солидна/темелна филолошка компетенција и со слабо изразена јазична варијација, што пак, овие текстови, овие комуникациски пораки, ги прави посебни, различни, зашто во преден план доаѓа до израз субјективноста и индивидуалноста, идентитетот, креативноста на личноста автор на графитот. И покрај слободата во јазичниот избор, и покрај

можноста за слобода на пишаниот говор; нененурриран, автономен јазик, демократски начини на општество итн., афективните карактеристики на исказот на индивидуата се постигнуваат со сите расположливи средства и потенцијал на македонскиот стандарден јазик.

Но разледување на графитите како општодостанен материјал, како пораки наменети за широк круг корисници, би констатирале дека тие се вреден и достоин, податлив лингвистички материјал материјал за (про)јавување и за преносивање на личноста во јазикот; јазикот којшто во себе носи експресивни средства во функција на интензивирање на актуелната содржина. Посочивме дел од експресивните единици, структури, лексеми, форми преку кои авторите на графитите ја рефлектираат својата личност и сè што таа интегрира во себе, независно дали јазично-стилистичките обележја се огледало на личниот контекст или на општествено-политичката, еколошката, енергетката вовлеченост и *ангажираност* на пораката на личноста. Во истражуваниот корпус се следат комбинација од различни средства за исказување експресивноост. Експресивизацијата во јазикот е постигната на различни начини: преку употреба извични искази со експресивна конотација; вокативни и императивни конструкции, фразеолошки изрази со експресивна интензија, бројни партикули, стички датив, стилска функција на некои членски морфем, потоа употреба експресивна лексика и употреба дериватски (глаголки, именски) суфакси со висока експресивноост. Вклучена е и фреквентна стилска експресивизација (стилски фигури, рима). Во мајсторската комбинација на сите овие средства е клучот со кој се *отклучува* експресивниот потенцијал на македонскиот јазик и се придобесува за интензитет на изразноста и за специфична емоционална обележеност на јазикот на графитите.

Несомнено е дека оваа продукција на писмена активноост не била доволно вреднувана и останувала маргинализирана, иако се одликува со специфични карактеристики (спонтаност, случајност, непосредност; емотивноост, интуитивноост, природност...). Таа е одраз на вистинските состојби на индивидуалниот внатрешен свет, на индивидуални јазични црти, односно ја пресликува личноста на авторот.

Исто така, несомнено е и двонасочното влијание, зашто јазик без човек (носител, говорител на тој јазик), е само систем од знаци; и обратно, формирањето на личноста како јазична личност се остварува единствено преку и низ јазикот.

Факт е дека намноженоста на овие текстови е крик на личноста за соговорник, за комуникација во отсуство на *жива комуникација* во едно глобално индустриско-информатско општество, зашто преку графитите е создаден и е отворен нов канал за манифестирање на личноста во јазикот и во текстот.

ЛИТЕРАТУРА

- Годев, П.Д. (2012). Некоторые аспекты типологии языковой личности (к проблеме взаимоотношения языкового и персонного пространства). In *Коммуникация. Мышление. Личность: Материалы Международной научной конференции, посвященной памяти проф. И.П. Горелова и К.Ф. Седова* (499–516). Саратов: Наука.
- Груевска-Мацоска, С. (2022). *Лексико-логија на македонскиот јазик*. Скопје: Ми-АИ.
- Здравковска-Адамова, Б. (2022). *Супституцијата и елитата како кохезивни врски во современиот македонски јазик*. Скопје: Алфа графика.
- Јованова-Грујовска, Е. (2002). *Валоризација на колоквијализмите во македонската јазична средина*. Скопје: ИМЈ.
- Караулов Ю.Н. (2024). *Русский язык и языковая личность*. Изд. стереотипное. Москва: Редактура URSS.
- Колева, В. (2021). Карактеристики и функции на говорот на младите во Италија. *Годишен зборник*, 12(18), 75-85. Штип: УГД, Филолошки факултет.
- Лебедева Н.Б., Зырянова Е.Г., Иланина И.Ю., & Тюкаева И.М. (2011). *Жанры естественной письменной речи: Студенческое граффити, маргинальные страничные тетради, частная записка*. Красанд.
- Лебедева, Н.Б. & Корюкина, Е.А. (2013). Навычный автор как письменноречевая личность: жанроведческий аспект. Вестник Томского государственного университета. *Филология*, 3(23), 11-23.
- Маслова, В. (2001). *Лингвокультурология*. Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. Москва: Академия.
- Минова-Ѓуркова, Л. (1994). *Синтаксис на македонскиот стандарден јазик*. Скопје: Радни.
- Минова-Ѓуркова, Л. (2003). *Стилистика на современиот македонски јазик*. Скопје: Магор.
- Седов Ф. К. (2008). Теоретическая модель лингвопсихологизации. Теоретические проблемы психолингвистики. *Вопрос психолингвистики*, №7. Москва: РАН.
- Субановић, К. (2020). Реченична експресивност са становишта синтаксе у сатирама Укилање страсти. *Обильные научне ствари и Воља Рабоља Ломановића*, 179-192. <https://doi.org/10.1515/ob-2020-0025>

- Цветковски, Ж. и др. (1998). *Македонски јазик*. Opole: Uniwersytet Opolski.
- Barbaresti, M.L. & Dressler, U.W. (2020). Pragmatic explanations in morphology. In *Word Knowledge and Word Usage, A Cross-Disciplinary Guide to the Mental Lexicon*. 405-452.
- Coveri, L. (1992). Gli studi in Italia. In Banti, E. & Sobrero, A. *Il linguaggio giovanile degli anni Novanta. Regole, invenzioni, gioco*. Bari: Laterza
- Karasik, V. (2004). *Language circle: Personality, concepts, discourse*. Москва: Gnosis.
- Karaulov Yu.N. (1989). Russian linguistic personality and tasks of its study. In *Language and personality*. Moskva: Nauka.
- Mazhitayeva, S., D. Rapisheva, Z., Y. Tuite, Y., T. Nygmetova, N., Zhetpisbay, S., & Saule, B. K. (2019). The Theory of Linguistic Personality. Its Structural and System Characteristics. *Opcion*, 35. 86-101. Recuperado a partir de <https://www.ojs.uca.es/revistas/ojs/index.php/ojs/article/view/11400>
- Gošović, B. (2004). Ekspresivnost. In *Stil* (25-61). Beograd: Medunarodno udruženje *Stil*.
- Simić, R. 1991. *Uvod u filozofiju stila*. Sarajevo: Svjetlost.
- Škrlac, K., Vukob, T., Zelenac, J., Tom, V., & Jurić, U. (2004). Emotions in everyday life: probability of occurrence, risk factors, appraisal and reaction patterns. *Soc. Sci. Inf.* 43, 499-570.
- Vorkachev, S. G. (2001). Linguistic and cultural studies, linguistic personality concept: The formation of the anthropocentric paradigm in linguistics. *Philological Studies*, 1, 64-73.
- Čuto, E. (2018). *Uvod u lingvističku osobnost*. Zadar: Sveučilište u Zadru.
- Čuto, E. (2013). Студенческая онтографика и литературная традиция. В S. Sambunjak и R. Božić (ur.), *Zadarski filološki dani IV: zbornik radova*, (379-392). Zadar: Sveučilište u Zadru.